

**1966 ORTACA
OLAYLARINI
ANLAMAK**

HAKİKAT ADALET HAFIZA MERKEZİ

Ömer Avni Mahallesi İnönü Caddesi

Akar Palat No: 14 Kat: 1

Beyoğlu 34427 İstanbul / Türkiye

0212 243 32 27

info@hafiza-merkezi.org

www.hakikatadalethafiza.org

1966 Ortaca Olaylarını Anlamak

Ocak 2024

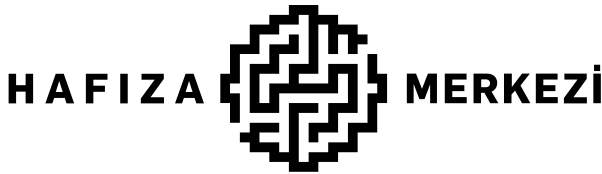
Yazar: Zeynep Köseadağ

Yayıma hazırlayan: Meltem Oral

Bu e-Kitap, Hafıza Merkezi'nin 01.06.2022 – 31.12.2023 tarihleri arasında yürüttüğü Hafıza ve Gençlik programı kapsamında hazırlanmıştır ve içeriğinden yalnızca yazar(lar)ı sorumludur. Araştırmaya dair daha fazla bilgi için Zeynep Köseadağ ile iletişime geçebilirsiniz:

kosedagzeynep@gmail.com

Yazar, Hafıza ve Gençlik programının hayata geçirilmesine yönelik katkılarından dolayı Ortaca ve Fevziye'de kapısını açıp görüşme yapan, kaynaklarını paylaşan herkese, Hafıza Merkezi ekibine ve proje danışmanlarına teşekkür eder.

**hafıza
ve
gençlik**

HAKİKAT ADALET HAFIZA ÇALIŞMALARI DERNEĞİ YAYINLARI

© Hakikat Adalet Hafıza Merkezi, Ocak 2024

1966 Ortaca Olaylarını Anlamak

Zeynep Köseadağ

Alevi halkı var olduğu süre boyunca gerek toplumsal gerek de bireysel baskılara, şiddete maruz kalmış belki de maruz bırakılmış bir toplum. Ne yazık ki şiddetin yalnızca fiziksel olanını da deneyimlememiştir. Şiddetin birçok türüyle karşı karşıya kalan bu toplum günümüzde bile aynı ya da benzer acıları yaşamaya devam etmekte. Alevi katliamlarını, Alevilere yapılan baskıları çalışmanın pek kolay olmadığı ortada. Gelgelelim bu konuları çalışmak da bir o kadar önemli. Yapılanları, yaşananları hatta bu olaylar yaşanırken yapılmayanları unutmamak gerekir. İnce buz üstünde çalışılması, hatırlatılması gereken durumlardır. İnce bir buzdur çünkü çalışma yapılırken yeniden bir nefret üretilmemelidir. Yaşadıklarımızı, kaybettiklerimizi anıp tekrar yaşanmaması için yola devam edilmeli ve değişim aranmalıdır. Bu yolun bir sokağı da akademik çalışmalar. Bu sebeple bahsettiğim çerçevede yazılan her yazı, yapılan her çalışma değerlidir.

1966 Ortaca Olayları, Haziran ayının ilk haftasında Muğla'nın Ortaca ilçesinde ve Ortaca'ya bağlı Fevziye köyünde yaşanır. İlgili literatürde çok partili dönemin "ilk sivil Alevi katliamı" olarak geçer ancak bir katliam olup olmadığına dair tartışmalar bulunmaktadır. Beni bu konuyu araştırmaya iten şeyler de bu muğlak durum ve olayların çok partili dönemin ilk Alevi-Sünni çatışması niteliği taşımasıydı.

Katliam mı değil mi, Alevi-Sünni çatışması mı toprak kavgası mı gibi soruları barındıran bu mesele her ne kadar ilk olaylardan biri olsa da ne yazık ki akademide yeteri kadar çalışılmamış, konuşulmamış ve duyurulmamış bir konu ve elbette bu durum, yalnızca akademiyle de sınırlı değil.

Araştırmam boyunca 1966'da Ortaca'da yaşanan olaylara dair yalnızca bir akademik çalışmaya rastladım. O da Ankara Üniversitesi bünyesinde yazılmış bir yüksek lisans teziydi. Bu sebeple araştırmamın değerli olduğunu düşünüyorum ve diğer çalışmalara ön ayak olmasını umuyorum.

Bu araştırma kapsamında *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetelerinin arşivlerinden olayla ilgili haberleri okuyup inceledim. Arşiv çalışması araştırmamın belki de en vakit alan kısmıydı. Bu her ne kadar olumsuz bir izlenim bıraksa da benim için keyifli bir süreçti. *Cumhuriyet* gazetesinin dijital arşivinden yararlanırken *Milliyet* gazetesinin basılı arşivini kullandım. Aradan geçen neredeyse altmış yılı haberlerden öğrenmek düşündürücü ve bazı şeyleri sorgulamama sebep olan öğretici bir deneyimdi. *Cumhuriyet* gazetesinde olaylarla ilgili haberlerin yayımlandığı tarih aralığı 9 Haziran 1966–30 Haziran 1966 iken *Milliyet* gazetesinde 07 Haziran 1966–20 Haziran 1966'dır.

Arşiv çalışması haricinde 2023 yılının Haziran ayında Muğla'ya gidip olayın birincil ve ikincil tanıklarıyla beş derinlemesine görüşme ve beş görüşme gerçekleştirdim. Bunun yanında Ege Yolcu dergisinin editörü Nadir Şahin'in, geçen yıllarda olayın tanıklarıyla yaptığı görüşmelerden yararlandım. Onunla yaptığımız sohbette araştırmaya başlama sebebinin basında yer alan haberler olduğunu söylemişti. Olaylar hakkında bilinen yanlışları düzeltecek kişi rolünü üstlenmiş ve bunun üzerine Ege Yolcu dergisinde olaylarla ilgili uzun ve detaylı bir yazı dizisi yayımlamıştı.

Olayın üzerinden elli yedi sene geçmiş olması araştırmamın zor yanlarından biriydi. Birincil tanıkların çoğu yaşamını yitirmişti. Görüşme yaptığım kişiler ise yaşadıklarını anlatmaya oldukça istekliydi. Bunun sebebi de basında ve internette olan bilgilerin gerçekleri yansıtmadığını düşünmeleriydi.

Seslerin duyulması araştırmamın sonucunda umduğum bir durum. Buradan bir kez daha olaylardan ötürü canı yanan herkes için geçmiş olsun dileklerini iletmek isterim. Sebebi ne olursa olsun memleketimizin ve dünyanın hiçbir yerinde benzer olayların yaşanmamasını temenni ederim.

1966 Ortaca Olayları'nı anlamamız için öncelikle Ortaca'nın coğrafyası ve tarihi hakkında fikir edinmek bize yardımcı olacaktır. Özellikle de olayların başlangıcının bir araziye dayalı olduğu düşünülürse...

Ortaca Tarihi ve Coğrafyası

Ortaca, tarihi boyunca çeşitli medeniyetlerin yaşadığı bir coğrafya olmuştur. Bunlardan bazıları; Pers, Bizans, Frigya, Roma ve Karya'dır. 1451 yılında ise Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırlarına katılmıştır. Önceleri Terzialiler olarak anılan Ortaca, adını Fethiye-Muğla karayolunun ortasında olmasından alır. Terzialiler ismi ise bir dönem Ortaca'da yaşamış olan göçebe Cinaliler sülalesinde, heybelerin dikim işini yapan Ali adında birinden gelir. Diğer köylerde de işinin namı duyulur ve bu şekilde anılmaya başlar. Terzialiler ismi 1943 yılında resmen Ortaca olur.

1959 yılında Belediye Teşkilatı kurulur ve ilk seçimler 1960 yılında gerçekleştirilir. Muhammet Kundakçı, ilk Belediye Başkanı seçilir. 1987 yılına kadar Muğla'nın Köyceğiz ilçesine bağlı olan Ortaca, 3392 sayılı kanunla ilçe olur. 3392 sayılı kanunda Ortaca'nın ilçe oluşu şu şekilde geçer: "80. Ekli (80) sayılı listede adları yazılı kasaba ve köyleri kapsamak ve merkezi Ortaca Bucak Merkezi olmak üzere, Muğla İlinde Ortaca adıyla ilçe kurulmuştur."

Ortaca ilçesi, Ege ve Akdeniz bölgelerinin kesiştiği noktada, Muğla-Fethiye karayolu boyunca konumlanır. Doğuda Dalaman Çayı, batıda Dalyan Kanalı, kuzeyde Köyceğiz ilçesi ve güneyde Akdeniz tarafından çevrilidir. Muğla şehir merkezine 81 km uzaklıktaki ilçenin tamamı köyleriyle birlikte düz bir alanda yer alır, tek istisna alçak bir dağ yapısı üzerinde bulunan Gökbel Köyü'dür.

Toplamda 27.010 hektarlık bir alanı kapsayan ilçenin, 14.217 hektarlık bölümü ormanlarla kaplıdır. Hâkim bitki örtüsü Akdeniz makisi ve orman olan Ortaca'nın ormanlarında en çok görülen ağaç türü ise kızılçamdır. Kızılçamlı birlikte sandal, zeytin, ladin gibi ağaçlar da vardır.

Ortaca'da Olan Biteni Anlamak

Görüştüğüm her kişinin hemfikir olduğu bir konu vardı: 1966'da yaşanan olaylar bir Alevi-Sünni meselesi olarak başlamadı, bir toprak kavgasıydı. Meselenin özü Güzelyurt köylüsü Tuğlu lakaplı Nazmi Yavuz'un Akçagöl denilen bir bölgede 559.500 metrekarelik bir bataklık arazisini 1957 yılında devletten kiralamasıyla başlar. Anlaşmaya göre Nazmi Yavuz'un sekiz ay içerisinde bataklığı kurutması gerekir. On senelik bu anlaşmanın sonunda mevzu bahis arazinin %39'u devlete %61'i ise Nazmi Yavuz'a kalacaktır.

Olaylar Fevziye yerlilerinden birkaç kişinin Nazmi Yavuz'un tarlasına gitmesiyle başlar. Görüşmecilerden Fevziyeli S.A. bu durumu şöyle yorumluyor: *"İlk başta Fevziyeliler hatalı. Nazmi Yavuz 1957 yılında devletten kir alıyor araziyi. Fevziyeliler de bizim yerimizi gasp edemezler diyerek Nazmi Yavuz'un traktörünü yağmalıyorlar."*

Tarlaya yapılan saldırıda Nazmi Yavuz'un kızı Ayşe Çelik ve tarlada çalışan bazı işçiler yaralanır. Bunun üzerine şikâyette bulunsalar da yetkililerin herhangi bir eylem almaması olayın tanıkları için en büyük sorunlardan biri. Ege Yolcu dergisinde yayımlanan, Nadir Şahin'in yaptığı röportajda R.O. bu durumu şöyle anlatıyor: *"Bana göre en büyük suçlu, olaylar karşısında çok pasif kalan dönemin karakol komutanlığını yapan uzman çavuştu".¹*

Görüşmecilerin ortaklaştığı bir diğer nokta ise o dönem çıkan haberlerin gerçeği yansıtmadığıydı. Tarlada yaşananlardan sonra Fevziyeli iki köylü Güzelyurtlu iki Sünni köylü tarafından saldırıya uğrar. Bu olay basında *"İki Alevi Fevziye köylüsü, değirmen için gittikleri Ortaca'da Güzelyurtlu köylüler tarafından saldırıya uğruyor"* şeklinde yer bulur ancak saldırıya uğrayanlar Fevziye köyünde yaşasalar da Alevi değildir. Bunun üzerine Fevziye köylüleri saldırganları bulmak amacıyla Ortaca'da bir kahvehaneyi basar. Kahvehane baskınında yer alanlardan biri olan K.E. yaptığımız görüşmede yaşadıklarını şöyle anlatıyor:

"Biz bu haberi duyunca traktöre bindik, gittik Ortaca'ya. O döveni bulacağız. Yani biraz da bizimki taşkınlık oldu gibi geliyor şimdi de o zaman öyle düşünmüyor insan. Vardık, üç gruba ayrıldık. Ortaca'daki kahvelerde adam arıyoruz. İşin garip tarafı benim gruba denk geldi adamlar, benim gittiğim yerde oturuyorlarmış. Bizim orada bir Alevi-Sünni olayı aklımızdan geçmiyor bizim. Masaya vardım gittim bir çay söyledim. Ben kalkıp onlarla konuşacağım, ara bulacağım. O anda biri arkamdan sandalye kaldırmış. Ben görmedim, görsem yaptırmazdım. O sandalye kaldırmış, benim kavgaya gireceğimi sanmış. Ortalık karıştı. Ritimli dövüş oluyor. Kahvede cam kalmadı. Birbirine girdi millet. Sonrasında çıktık gittik."

Kahvehane baskınından sonra yaşananların boyutunu değiştirecek bir olay gerçekleşir. Fevziyeli ve işitme problemi olan Alevi bir kadına eşinin gözleri önünde tecavüz edilir. Ege Yolcu dergisine bu konu hakkında konuşan M.C. olayı şu şekilde anlatıyor:

---

1 Nadir, Ş. (2019). 66 Sıcağı Ortaca Belgeseli. Ege Yolcu Dergisi, Sayı 57, s.15.

“Güzelyurt Köyü’nde bazı kişilerin Tuğlu’ya eziyet edenlerle kavga edecekleri haberleri ortalıkta dolaşıyordu. O gün arkadaşım D. ile balıktan gelip kayığı Dalaman Çayı’nın içine soktuk. H. R. ve hanımı tarlasında çalışıyorlardı. Ben ve D., H.R.’ye dedik ki ‘Arkadaş köyden bazı insanlar burayı karıştırmaya gelecekler, gelin sizi kayıkla karşıya geçirelim. Ortalık pek iyi değil, millet sakinleşince tarlanıza yine gelirsiniz.’ Fakat H.R. bizi dinlemedi, inat etti ve ‘Benim Tuğlu ile aramda bir hesap yok’ dedi. Ben, tekrar ısrar ettim; ‘Bak bu iş Tuğlu’dan çıktı, millet Tuğlu muğlu dinlemiyor hiç olmazsa yengeyle çocuğu köyüne götürelim’ dedim. H.R. kararından vazgeçmeyince ben kayığı bağlayıp isterse kayığı kullanabileceğini söyledim. D. kendi köyü Fevziye’ye, ben kendi köyüm Güzelyurt’a döndük. Bizden sonra da adamlar gelip H.R. ile karısına eziyet edip dövmüşler. Benim kayığı kurşunlamışlar, kayık delinince de batmış.”²

Bu acı olaya maruz bırakılan G.Ö. ise yaşadıklarını derginin aynı sayısında şu şekilde anlatıyor:

“Bizim ‘Akdeniz Evleri’ dediğimiz bölgede 3 dönüm yerimiz ve çitten bir evimiz vardı. Pamuk, kavun, karpuz ekiyorduk. Daha önceleri burada Tuğlu’nun çocuklarını dövüp kızını yaralayıp eziyet ettiler. Bir sabah Güzelyurt Köyü’nden M.C. ile Fevziye Köyü’nden D. denizden balık tutup geldiler. Çaydan sandalla içeri girip teknelerini bizim evin yakınına bağlıyorlardı. M. ile D. eşime dediler ki: ‘R. köylüler bu olaylardan ötürü çok kızgın ve sinirli. Bugün buraya gelecekler. Sana ya da karına bir zarar gelmesin, buradan birkaç gün uzak durun. Gelin biz sizi sandalla karşıya geçirelim, bir süre ortalıkta görünmeyin.’ Eşim R. da onlara ‘Benim Tuğlu ile bir alıp veremediğim yok, bana zarar vermezler’ dedi. Adamlar ısrar etti, ‘Bak arkadaş! Bu iş Tuğlu’dan çıktı. İllaki kalacaksan hiç olmazsa karını çocuğunu götürüp Fevziye Köyü’ne iletiverelim’ dediler. Eşim onları dinlemedi biz kaldık. Bu iki adam; ‘Kayığı istersen kullanın’ deyip gittiler. Sabah bir grup kalabalık insan traktörlerle Tuğlu’nun arazisine geldiler. Elllerinde silahlarla Kelleci ve adamlarını aradıkları belliydi. Tarlaların ve çayın her yerine baktılar. İçlerinden 4 silahlı adam bizim eve gelip eşimi dövmeye başladılar. Benim kucağında 1 yaşında çocuğum vardı. Evimizin önündeki

---

2 A.g.e. 12.

köpek havlamaya başlayınca köpeği öldürdüler. Eşyalarımızın bir kısmını ve pamuk çekirdeklerimizi çaya attılar. Daha sonra da bana eziyet ettiler, kötülük yaptılar...”³

Olayları Ortaca'daki bir açık hava sinemasının basılması takip eder. Ortaca çarşıda bulunan ve bir Alevi'ye ait olan açık hava sinemasına saldırı olur. Olay yaşandığında henüz çocuk olan Z.B. aklında kalanları şu şekilde aktarıyor:

“Babamın Fethiye'den bir arkadaşı gelmişti çok değer verdiği. O arkadaşı gelince kahveye gittiler birlikte bizde yemek yedikten sonra. Anneme de dedi ki 'Çocukları al halasına götür sinema seyretsiner.' Halamın evinden sinemayı izleyebiliyorsun. Erkek kardeşimle sinema başlayacak diye heyecanla bakıyoruz. Ondan sonra bir karartı gördüm ben karşıki sinemanın duvarında bugünkü gibi aklımda. Eli sopalı bir sürü insan. Halama dedim ki 'Karşıda bir sürü adam var, elinde sopa var onların. Kavgaya mı olacak acaba?' ondan sonra halam hemen uyandı. 'Divanın altına sok çocukları' dedi anneme halam. 'Biz söyleyene kadar divanın altından hiçbir şekilde çıkmayın' dedi bize halam. Biz tabii saklandık. Ondan sonra birden güm pat güm pat sesler, sinemaya saldırdılar. Allahtan ki, sinema daha dolu değildi. Daha yeni başlayacaktı. İnsanlar tam gelmemişti. Daha sonra babamın arkadaşını götürdüğü kahvede eniştem de varmış ama kahvede pek kişi yokmuş. Eniştem 'Sünniler saldıracak kaçın!' demiş babama. Babam da ağır bir insan, yiğitliğine leke sürmek istemiyor. 'Gelecekleri varsa göreceklere de var' demiş babam enişteme. Arkadaşı da yanında ama arkadaşı Sünni, Alevi değil ve en sevdiği arkadaşı. Ondan sonra içeriye dalıyorlar. O kadar kalabalık kişi, sopalıları olduğu gibi babama saldırıyorlar. Babamın arkadaşına 'Sen çekil kenara' diyorlar ve babam orada düşüyor bayılıyor ki babam pehlivandı, kışın buzun içine giren bir adam. Doktor bile hayret etti o dayaktan sağ çıkmasına. Dedem de babamın intikam almasından korktuğu için İzmir'e taşınmamızı istedi ve bizi aldı İzmir'e götürdü. Biz o seneden sonra olaylardan hiç haber almadık.”

Aslında Akçagöl mevkiinde başlayan olaylar Fevziye ve Ortaca'ya da sıçrar ve dönemin Muğla Valisi Hasan Basa tarafları barıştırmak için bir toplantı düzenlese de bir ilerleme olmaz. Vali Basa'nın düzenlediği toplantıya katılan öğretmen B.E. Ege Yolcu dergisine verdiği röportajda toplantıda yaşadıklarını şöyle anlatıyor:

---

3 A.g.e. 13.

*"Muğla Valisi Hasan Basa bir toplantı yaptı. Ben öğretmen olduğumu söyleyip söz istedim. 'Ben Fevziye köyünde doğdum ve bir Aleviyim. Bu olayda kabahatli olan Alevi değil Sünni hiç değil! Asıl suçlu vali olarak hükümet olarak sizsiniz! Alevi ya da Sünni, vatandaş anlaşmazlık yaşadığında, birbirlerinden şikâyetçi olarak size geldiği zaman onları dinlemediniz ve kulak ardı ettiniz. İnsanlar da bu kez kendi sorunlarını kendileri çözmeye kalktı ve anarşi doğdu. Olaylar bu kadar basit' dedim polisler beni toplantıdan dışarı çıkarttılar. Valinin yaptığı toplantılar hiçbir işe yaramadı."*⁴

Vali Basa'nın düzenlediği toplantılar işlevsiz olsa da olayları dindiren şey yine bir başka toplantıdır. O dönem İstanbul Teknik Üniversitesi'nde öğrenci olan dört kişi gazetelerden haberleri okuyunca Muğla'ya gitme kararı alır. İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı Baykan Kalaba, Haydar Gürbüz, Hasan Yalçın ve Osman Saffet Arolat, Muğla'ya gelip bir barış toplantısı yapar ve toplantının sonunda taraflara bir barış antlaşması imzalatırlar. Baykan Kalaba:

"İstanbul'daki gazetelerden Ortaca'da bir mezhep çatışmasının çıktığını okuduk. Dört arkadaş Ortaca'ya geldik. Olayların taraflarıyla görüşünce işin özünde mezhep kavgası değil, bir arazi çatışması olduğunu öğrendik. Mehmet Aysel bize jeep tahsis etti ve onun eşliğinde Fevziye Köyü'ne, oradan da söz konusu arazinin bulunduğu bölgeye gidip olay yerinde incelemeler yaptık. Nazmi Yavuz'un zarar verilen traktörünü gördük. O gün köyde kaldık. Daha sonra bütün köylere haber yollayıp ertesi gün için Ortaca Cengiz Topel İlkokulu'nda toplantı düzenledik. Ben konuşmamda şunları söyledim: 'Sevgili Ortacalılar, bizler buraya sizden ne oy istemeye geldik ne de kişisel bir çıkarımız var. Bizim bir tek düşmanımız var o da emperyalizm ve dış güçler. Biz, ülkemizin bağımsızlığını tehdit eden, bölüp parçalamak isteyenlere karşı bu savaşı Alevisiyle, Sünnisiyle, Kürdüyle yani sizlerle birlikte vereceğiz. Bu nedenle neden Alevi-Sünni birbirine düşsün? Sizden beklentimiz birlik ve beraberlik ile huzur içinde yaşammanızdır. Biz, evlatlarınız olarak sizleri örnek almak durumundayız. Sizler ne kadar dost ve kardeşçe yaşarsanız bize güzel örnekler sergilemiş olursunuz ki; biz de yarınları dostça yaşamaya devam ederiz' dedim. Kendilerine bir barış metni hazırladık ve onu okuduk. Köyün

---

4 A.g.e. 17.

ileri gelenleri bu metni imzaladılar. Toplantı sonunda herkes birbiriyle kucaklaştı ve öpüştü. Olay henüz, kıvılcım aşamasında, çok büyümeden önlendi. Dostluk ve barış yeniden sağlandı.”⁵

Osman Saffet Arolat:

“Ortaca’daki çatışmayı öğrendiğimizde İstanbul’dan 13 saatlik bir otomobil yolculuğuyla o güne kadar hiç bilmediğimiz ve gittiğimizde yeşil bir cennetle karşılaştığımız Ortaca’ya ulaştık. Ortaca meydanına önce kahveden yer alıp koyduğumuz masaya oturduk. Yarım saat kadar Ortacalılar bizi etraftan izlediler. Yarım saat sonra ilk gelenleri sonra başkaları izledi. Olayları Alevilerden de Sünnilerden de dinledik. Bir jeeple çevre gezisi yapıp olayların geçtiği yerleri gördük. Cengiz Topel Okulu’nda iki tarafın katıldığı bir toplantı yaptık. Ülkede hâkim olması gerekenin dostluk içerisinde Alevisi Sünnisi ile bir arada yaşamak olduğunu, bizim bu dostluğu yeniden pekiştirmek için geldiğimizi anlattık. Toplantı sonunda Ortaca Barış Belgesi’ni onlara imzalattık, sanırım biz de taraf olarak imzaladık. Bu toplantı sonrası çıkıp, açık alanda çay içtiğimiz sırada bölge jandarma komutanı albay geldi, bize teşekkür ederken, ‘Sizin için komünist öğrenciler geldi, demişlerdi. Ama siz ülkesini seven gençlermişsiniz. Çok önemli bir iş başardınız teşekkür ederim’ dedi. Ben dönüşte Akşam gazetesinde ‘Ortaca’da Barış Toplantısı’ metnini yayınladım.” (Nadir, Ş. (2019). 66 Sıcağı Ortaca Belgeseli. Ege Yolcu Dergisi, 57, s.19.)

Ortaca halkı tarafından imzalanan barış metni aşağıdadır.

Hepimizin atalarının sınırını kanlarıyla çizdikleri güzel yurdumuzun bu yeşil köşesinde, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra ve her zaman dostça, kardeşçe, el ele, omuz omuza, ulusun ve ülkenin yücelmesine çalışacağımıza; olmuş ufak olayları unutup suçluların bulunmasını adliyeye bırakarak, tahrikçilere uymayacağımıza, onlara mani olacağımıza, Türk Ulusu ve yöneticileri ve gençliği önünde söz veriyoruz.

İmzalanan bu metin sonucunda barış sağlanmış olur.

5 A.g.e. 19.

Sonuç Yerine

5 Haziran 1966'da Güzelyurt Köyü'nden Nazmi Yavuz'un traktörünün yağmalanması ve tarlasının basılmasıyla başlayan olaylar zaman geçtikçe şekil değiştirir. Toprak kavgasıyla başlayan mesele farklı bir boyuta ulaşır. Olaylar yazılı medyaya Alevi katliamı şeklinde lanse edilse de tanıklar için böyle bir anlam ifade etmez. Yaşananlardan ötürü bir kişi hayatını kaybeder. Halil Sarı adında 15 yaşında bir Sünni çocuğu. Bu elem olay da Ortaca'da jandarma kurşunuyla gerçekleşir. Birçok tanık yaşananların bir katliam olmadığını ancak bir katliam girişimi olduğunu belirtiyor.

Araştırmamın amacı yaşananları olduğu gibi aktarmaktı. Elimden geldiğince de bunu başardığıma inanıyorum ancak bunu yaparken ister istemez aklıma takılan birkaç soru ve durum oldu. Öncelikle dönemin gazetelerinde yer alan çeşitli haberlerde, olaylar olduğundan da büyük gösterilmiş. Bunun sebebi olabilecek iki şey geliyor aklıma. İlki, olayların haber değerini arttırmak diğeri ise olayların büyümesinden çıkar sağlayacak kişilere hizmet etmek. Ancak bu yazdıklarım Ortaca Olayları'nı hafife aldığımdı düşündürtmesin. O dönem Fevziye Köyü'nün diğer yerlerle bağlantısını kuran köprünün iki kere tahrip edilmesi ve bunun sonucunda köyde yaşayan insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamaması şiddetin farklı bir boyutudur.

Bu süreç boyunca Fevziye köylülerinin nöbet tuttuklarını yaptığım görüşmeler sonucunda doğruladım. Görüşmecilerden biri, 1966'da henüz çocuk olduğunu ancak köydeki kadınları ve çocukları tek bir evde topladıklarını hatta nöbet tutan bazı kişilerin karanlıkta fark edilmemek için yüzlerini siyaha boyadıklarını paylaştı. Basına da yansıyan bu bilgi her ne kadar doğru olsa da doğruluğu kanıtlanmayan veya yanlış olduğu kanıtlanan bazı haberler de mevcut. Örneğin 14 Haziran 1966 tarihinde Milliyet gazetesinin ve ertesi gün de Cumhuriyet gazetesinin haberlerinde yer verilen fotoğrafların arka planı yıllar sonra Ege Yolcu dergisinde ortaya çıkar.

"S. A.: Ben o yıllarda 33 yaşındaydım. Evimiz bugünkü Ortaca İlköğretim Okulu'nun batısında bulunuyordu. Kayınpederimin evi de Sütçüler Sokak'taydı. Ortaca'da çıkan kargaşadan sonraki günlerde kayınpederim, eşimle birlikte yanında kalmamızı istedi. Biz de öyle yaptık. Gündürler hayvanlarımızın bakımını yapmak için kendi evimize gider akşama da geri döndük. O günlerde her yer hayıtlıktı. Yol güzergâhımız تنها olduğundan yanımda eşimin tüfeğini de götürmüştüm. Ata binen kızım B. ile birlikte yürüyerek eve yaklaştığımızda gazeteciler denk geldi. Bize 'Ne bu hal, bu tüfek neyin nesi?' diye

sordular. Ben de 'Evimiz ıssız yerde, kocamın gözleri az görüyor, ayakları da topal. Ne olur ne olmaz diyerek eşimin tüfeğini aldım' dedim. Gazeteciler, fotoğrafımı çektiler. Sonra da tüfeği çocuğa vermeme istediler. Önce kabul etmedim ama gazeteciler ısrar edince silahı kızıma verdim. Onun da fotoğraf çektiler. Daha sonra gördük ki gazeteciler fotoğrafımla birlikte 'Ortaca'daki Kadınlar Silahlandı Kadınların Namus Nöbeti' diye başlık atmışlar. Hâlbuki biz ne nöbet tuttuk ne de savaşa gider gibi silahlандık. Elbette olaylardan tedirgin olduk. Gazetelerde be yaşanan gerçekler yerine, gazetecilerin uydurduğu ve abartı haberleri görmek bizi daha çok tedirgin etti."⁶

Bunun yanında yaptığım görüşmeler sırasında bazı haberleri gösterdiğimde fotoğraftaki kişilerin olaylardan bağımsız kişiler olduğu da ortaya çıktı.

Cumhuriyet, 15 Haziran 1966

Milliyet, 14 Haziran 1966

6 A.g.e. 12.

Daha önce belirttiğim gibi kafamda soru işaretleri oluşturan konular vardı. Bunlardan biri, Tuğlu diye anılan Nazmi Yavuz'un devletle yaptığı arazi anlaşması. Devletle %39'a %61 oranında bir anlaşma yapmak için gerekli olanın yalnızca yeterli miktarda para olduğunu düşünmüyorum. Bürokratik ilişkilerin de güçlü olması gerekmektedir benim düşünceme göre.

Arşiv çalışmamı yaparken dikkatimi çeken diğer bir husus ise Cumhuriyet gazetesinde hem gazeteciler hem de okuyucular tarafından yazılan yazılardı. Genel olarak Aleviliğin kökeni, Alevilerin de Müslüman olması, Bektaşilikten farkları hatta 'kızılbaş' teriminin nereden geldiği gibi konular kaleme alınmıştı. Kimi Ortaca'dan bahsederken kimi hiç değinmeyip doğrudan derdini anlatmıştı. Bu durum bana toplumda birikmiş duyguların ve kişilerin anlatacak dertlerinin olduğunu bir kez daha hatırlattı. Bu tarz olaylar yaşandığı yerde kalmıyor ya kişinin kendi deneyimleriyle ya da başkalarının yaşadıklarıyla birleşiyor ve her seferinde bir söz eksik kalıyor. Eksik kalan söz durumu bu yazı için de geçerli. Ne yazarsam yazayım mükemmel haline ulaşamayacağını biliyorum. Çünkü Ortaca Olayları bir şekilde görülmüş duyulmuş olsa da daha nice bilmediğimiz, duymadığımız belki de anlatamadığımız olaylar var. Gazetede yazılanlar da meseleyi ta en başından almış. Bu birçok şekilde yorumlanabilir ama ben toplumsal belleğe yoruyorum. Alevi biri olarak Aleviliğe dair öğrendiğim ilk şeylerden biri katliamlar, yapılan ayrımcılığın bin bir haliydi. Demek istediğim o ki, ben de yaşananlara neden ya da çözüm aradığımda kökenine bakarım. "Erken bir müdahaleyle yaşananlar önlenebilirdi" gibi bir düşünce belirebilir akıllarda. Benim de belirdi ama üstüne düşününce bunun gerçekçi ve yeterli olmadığına kanaat getirdim. Çünkü Ortaca Sivas'a taşındı, çünkü Ortaca Çorum'a taşındı, çünkü Ortaca Maraş'a taşındı. Konuştuğum görüşmecilerden biri Ortaca'ya katliam denmesinin diğer katliamları değersizleştireceğini söylemişti. Evet, Ortaca'da yaşananlar bir katliam olmasa da ayrımcılık pratiklerini apaçık görebileceğimiz bir olay ve buna sebep olan gerici zihniyet diğer katliamlarda yaşamaya devam ediyor.

Hep bir söz eksik kalıyor demiştim. Sözlerimiz ancak bu gerici zihniyet yok olduğunda eksiksiz kalacak. Görünen görünmeyen, bilinen bilinmeyen katliamlar, ayrımcılıklar bittiğinde tamamlanacak.

Muğla'nın Ortaca ilçesiyle anılan olaylar sanılanın aksine katliam olmasa da memleketimizin tarihinde yer edinmiş kötü bir gerçekliktir. Bu yazı aracılığıyla hayatını kaybeden kişiye rahmet geride kalanlara ve zarar görmüş kişilere geçmiş olsun dileklerimi iletmek isterim. Son olarak saha araştırmam boyunca

benimle görüşme yapan ve bana yardımcı olup kaynaklarını paylaşan herkese teşekkür ederim. Gelecek günlerin umut ve barış getirmesi ve aynı şeylerin tekrar yaşanmaması dileğiyle ...

12.9.1957 tarihli mukavele örneğidir.

S Ö Z L E Ş M E

Bir yandan 5516 sayılı kanuna göre teşekkül eden komisyon namına Komisyon Başkanı Muğla Valisi Esat Kaya Ayma, öte yandan Köyceğiz kazasının Ortaca nahiyesinin Kızılyurt köyünde mukim Asım oğlu Nazmi Yavuz arasında aşağıdaki şartlar içinde sözleşme yapılmıştır.

1- Köyceğiz kazasının Ortaca Nahiyesi Çünükardı mevkiinde Akçagöl namı ile anılan Çariken Dalaman çayı, Garben Kumluk tepeleri, şimalen Koca in ve Kapu Kaya sırtı Ceniben Dalaman çayı ile çevrili (559500)m2 gol ve bataklık sahanın 5516 ve 5963 sayılı kanunun hükümlerine göre kurutulmasına ait tekemmül eden ve müteşebbüs Nazmi Yavuz uhdesine 4.4.1956 tarihinde mahsus komisyon tarafından ihalecinin yapılarak kurutulacak sahada %39 Yüde otuzdokuzunu Devlet hissesi olarak vermeyi kabul ettiği ve bu itibarla kurutulacak sahanın Yüde Otuz Dokuzunun devlete ait bulunduğunu müteşebbüs Nazmi Yavuz Kabul eder.

2- Komisyonca müddehaz 17.7.1957 tarihli karar gereğince ve iş bu karardan tebliğ tarihi olan 31.7.1957 tarihinden başlamak üzere Nafia vekaletince susaddak ve iş bu mukavele ve bağlı tasdikli projelerde gösterilen toprak işleri inşaatın ihmal hususunda sekiz ay ve kurutma işinin tamamlanması için on senelik müddet verildiğini ve bu müddetler zarfında icabeden işlerin yapılması müteşebbüs Nazmi Yavuz tarafından kabul edildiği zamanında yapılmadığı takdirde (350) ÜÇYÜZ ELLİ lira teminatın irat kaydedilmemesi ve mukavelesinin münfasih olacağını taraflarca şimdiden kabul edildiği ve çıkabilecek itilaflarla Muğla Mahkemelerinin yetkili bulunduğu kabul edilmiştir.

3- Müteşebbüs 29.8.1957 tarih ve 402437/2457 sayılı makbuzla Muğla Malsuudğine (350) Üçyüz elli lira kati teminat olarak yatırılmıştır.

Müteşebbüs Nazmi Yavuz 12 Eylül 1957 imza	Muğla Valisi ESAT KAYA AYMAN 12 Eylül 1957 imza
--	--

Dairede gazılan ve imza için Vilayet makamına götürülüp orada okunduk ve müddecati taraflara kabul ettikten sonra imzalanan bu sözleşme altındaki imzaların zat ve hüviyetleri dairence maruf Muğla Valisi Esat Kaya Ayma ile müteşebbüs Köyceğiz Kızılyurt köyünden Asım oğlu Nazmi Yavuz'un olduğunu ve huzurunda imza ettiklerini tasdik ederim. Eindiküyüz Elli Yedi Senesi Eylül ayının On İkinci Ferçembe günü. 12 Eylül 1957

Noter Mühür ve imza

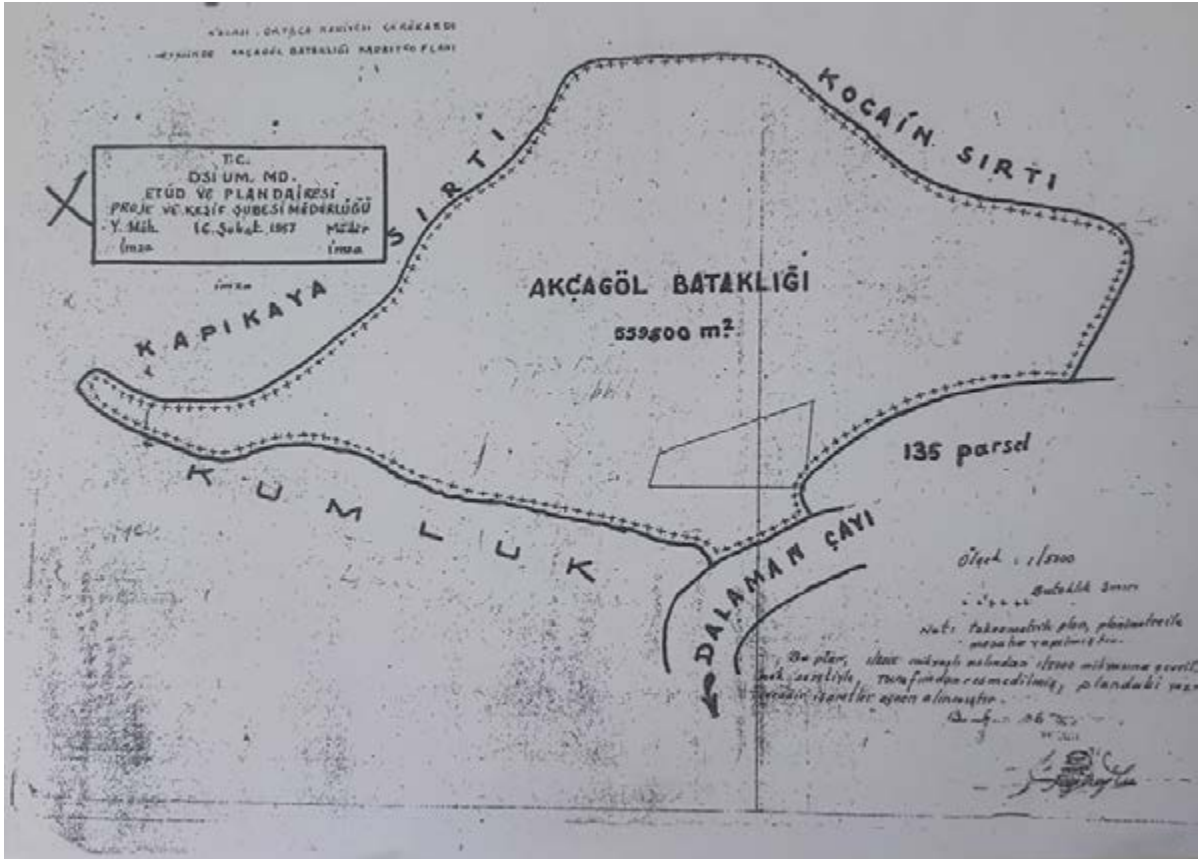
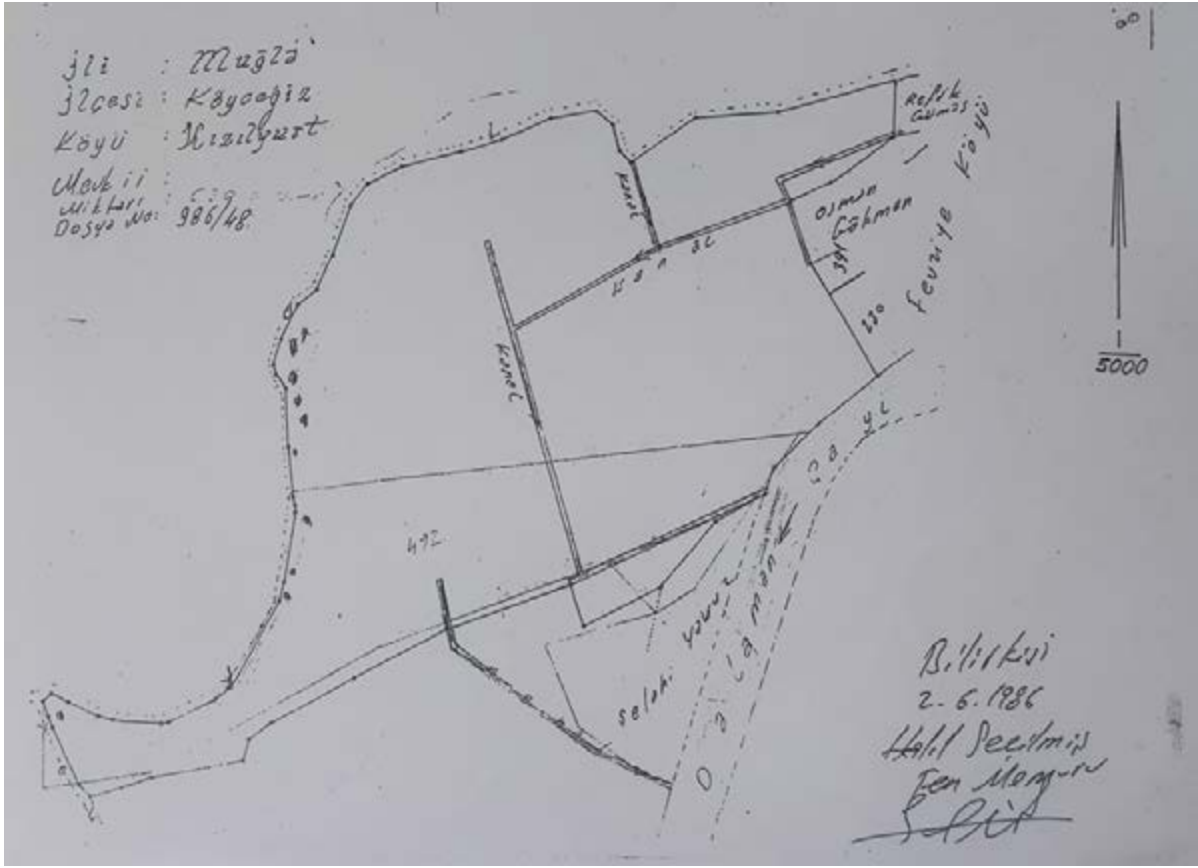
imza
Aslının aynıdır.

Örnek aslının aynı olduğu tasdik olunur. 20.5.1977

Turhan Yallı
Milli Emlâk Müdürü V.

Suretinin Aynıdır
22.11.1988
İhsan
Maliye Bakanlığı

Nazmi Yavuz'la yapılan sözleşme

Kiralanan arazinin krokileri

Kaynakça

"103 İlçe Kurulması Hakkında Kanun." (1987)

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.3392.pdf>

Gürsoy, S. ve Bozüyük, A. (2003). Cumhuriyetimizin 80. Yılında Muğla. Aydın.

Çınar, A. (2004). Muğla Kitabı. İzmir.

Eroğlu, Z. (1939). Muğla Tarihi. Muğla: Muğla Belediyesi Kültür Yayınları.

Şahin, N. (2011–2012). 1966 Sıcığında Yaşananlar. Ege Yolcu. 7–15

Şahin, N. (2019). 1966 Sıcığında Yaşananlar. Ege Yolcu. 57–58

"Tarihçe." Ortaca Kaymakamlığı web sitesi. <http://ortaca.gov.tr/tarihce>